

فصل دوم شهر من، روستای من

درس ۵ زندگی در شهر و روستا
 درس ۶ جهت‌های جغرافیایی
 درس ۷ جغرافی دانان چگونه محیط زندگی را مطالعه می‌کنند؟

مفاهیم کلیدی	راهبردها یا حوزه‌های موضوعی
← مفاهیم استان، تقسیمات کشوری شهر و روستا و نحوه اداره آن	نظام اجتماعی
← انواع زندگی عشایری، روستایی و شهری ← تفاوت زندگی در شهر و روستا	فرهنگ و هویت
← جهت‌های جغرافیایی اصلی و فرعی ← انواع شیوه‌های زندگی در نواحی مختلف ایران ← مطالعه جغرافی دانان در محیط‌های مختلف و استفاده از ابزارهای آن	مکان و فضا پدیده‌های مکانی رابطه انسان و محیط حفاظت از محیط

مفاهیم کلیدی	راهبردها یا حوزه‌های موضوعی
← حساس شدن به چگونگی رابطه انسان و محیط ← علاقه‌مندی به استان و محل زندگی	ارزش‌ها و نگرش‌ها مسئولیت‌پذیری وطن‌دوستی
	مهارت‌های کاوشگری بررسی و کاوش، برقراری ارتباط، خلاقیت، مشارکت، واکنش شخصی و اظهار نظر

زندگی در شهر و روستا

انتظارات یادگیری : انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند :

- ۱- شهر و روستا را مقایسه کنند.
 - ۲- زندگی روستایی و عشایری را مقایسه کنند.
 - ۳- چند مورد از مشکلات زندگی در شهرهای بزرگ را بیان و پیشنهادی برای حل یک مشکل، ارائه کنند.
 - ۴- شهر یا روستای خود را مختصراً توصیف کنند.
 - ۵- استان محل زندگی خود را روی نقشه، علامت بزنند و رنگ کنند و استان‌های همسایه را مشخص کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز : کتاب درسی، کاربرگ‌های شماره ۵ و ۶، نقشه تقسیمات کشوری در قطع دیواری، تصاویری از شهرها و روستاهای ایران.

پیشنادهایی برای شروع و پیشبرد درس‌ها

آماده کنید

تصاویری از شهر و روستا (ترجیحاً روستاها و شهرهای استان محل زندگی) با خود به کلاس بیاورید. دانش‌آموزان را به چند گروه تقسیم کرده و عکس‌ها را بین آنها توزیع کنید و از آنها بخواهید که عکس‌ها را با هم مقایسه کنند و تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها را بیان کنند.

آموزش دهید

از دانش‌آموزان بخواهید دو تصویر الف و ب صفحه ۲۰ کتاب را با یکدیگر مقایسه کنند. در ابتدا اجزای عکس ب را مانند عکس الف مشخص کنند.

سپس برای تعمیق بیشتر موضوع از دانش‌آموزان بخواهید کاربرد شماره ۵ را در کلاس انجام دهند. در تصویر بالای کاربرد را مشخص کنند و بنویسند.

تصویر یک خانه روستایی را در گیلان نشان می‌دهد

● بعد از انجام فعالیت، توجه دانش‌آموزان را به توضیحات سه دانش‌آموز روستایی، شهری و عشایری جلب کنید. از سه نفر از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام به طور جداگانه ویژگی‌های زندگی شهری، روستایی و عشایری را با صدای بلند و رسا بخوانند و سه تفاوت شهر و روستا را پیدا کنند. مثلاً: جمعیت روستاها کمتر و جمعیت شهرها بیشتر است.

فعالیت اقتصادی غالب در روستاها کشاورزی و دامپروری و صنایع دستی و در شهرها کار در ادارات و کارخانجات و فعالیت‌های خدماتی است. روابط افراد در روستاها نزدیک‌تر است. روستاییان یکجانشین و عشایر کوچ‌نشین هستند. روستاییان بیشتر به کشاورزی و عشایر به دامداری وابسته‌اند.

سپس از دانش‌آموزان بخواهید که مزایا و محاسن زندگی در شهر و روستا را به بحث بگذارند. اگر شما در شهری بزرگ زندگی می‌کنید، تعداد جمعیت شهرتان را به دانش‌آموزان بگویید و از آنها بپرسید: آیا در این شهر مشکلاتی وجود دارد؟ اگر در شهر بزرگ زندگی نمی‌کنید، از دانش‌آموزان سؤال کنید چه تصویری از یک شهر بزرگ دارند، گفته‌های آنها را روی تابلو یادداشت کنید. با توجه به نظرات دانش‌آموزان، ویژگی‌ها، محاسن و مشکلات زندگی در شهرهای بزرگ را به بحث و گفت‌وگو بگذارید.

در اجرای فعالیت درس، نظر دانش‌آموزان را به جدول بالای صفحه ۲۲ جلب نمایید و به منظور تقویت مهارت ریاضی، از آنها بخواهید پرجمعیت‌ترین شهرهای ایران را به این ترتیب بنویسند.

تهران- مشهد- اصفهان- کرج- شیراز- تبریز- اهواز- قم

* استان‌های ایران

برای توضیح مفهوم استان، مثالی از یک اردوی مدرسه بزنید. به دانش‌آموزان بگویید تصور کنید که یک گروه ۱۰۰ نفره برای اردو به منطقه‌ای سفر می‌کنند. کنترل و هدایت آنها با مشکلات زیادی روبه‌رو است. بنابراین آنها را به گروه‌های ۱۰ نفره تقسیم می‌کنیم تا اردو نظم بیشتری داشته باشد و کارها با سهولت بیشتر انجام گیرد. تقسیمات کشور به استان‌های مختلف هم با این هدف انجام شده و تا اداره هر منطقه از کشور آسان‌تر صورت بگیرد.

در صورت امکان نقشه تقسیمات کشوری در قطع دیواری را به دیوار کلاس نصب کنید تا دانش‌آموزان از نزدیک با این نقشه آشنا شوند. استان و مرکز استان خود را پیدا کنند و سپس برای

تعمیق یادگیری کاربرگه شماره ۶ را در کلاس انجام دهند.

به پایان ببرید

با مرور تنوع شیوه‌های زندگی شهری، روستایی و عشایری ویژگی‌های آنها را جمع‌بندی کرده، تفاوت‌ها و شباهت‌های زندگی در شهر و روستا را بیان کنید. برای فعالیت پایانی «به کار ببندیم» شماره ۱ در صفحه ۳۰ را اجرا کنید. از آنها بخواهید به دوستی که در جای دیگری زندگی می‌کند، نامه بنویسند و از او دعوت کنند به شهر یا روستای آنها سفر کند و در نامه، درباره شهر یا روستای خود برای او توضیح دهند. سپس به‌طور داوطلبانه در کلاس، نامه‌ها را بخوانند.

محورهای عمده ارزشیابی

مقایسه شهر و روستا و عشایر و بیان تفاوت‌ها، شباهت‌ها، بیان مشکلات زندگی در شهرهای بزرگ، عکس‌خوانی، پیدا کردن استان محل زندگی روی نقشه و نوشتن یک نامه و توصیف شهر یا روستای محل زندگی خود از محورهای عمده ارزشیابی است. ابزارهای مورد استفاده در سنجش، عکس‌خوانی و تشخیص تصاویر، پرسش‌های شفاهی، نقشه‌خوانی و سیاهه بررسی نامه توصیفی و فرضی است که دانش‌آموز می‌نویسد.

جهت‌های جغرافیایی

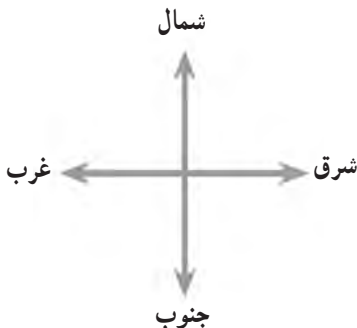
انتظارات یادگیری : انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند :

- ۱- جهت اصلی و فرعی را هم روی نقشه و هم در فضای واقعی نشان دهند.
 - ۲- قطب‌های شمال و جنوب را روی کره جغرافیایی نشان دهند و مفهوم شمال و جنوب را بیان کنند.
 - ۳- روی نقشه، مکان‌های خاص را با توجه به جهت اصلی و فرعی نشان دهند.
- مواد و وسایل مورد نیاز : کتاب درسی، کاربرگ‌های شماره ۶ و ۷، چند کره جغرافیایی و قطب‌نما.

پیشنادهایی برای شروع و پیشبرد درس‌ها

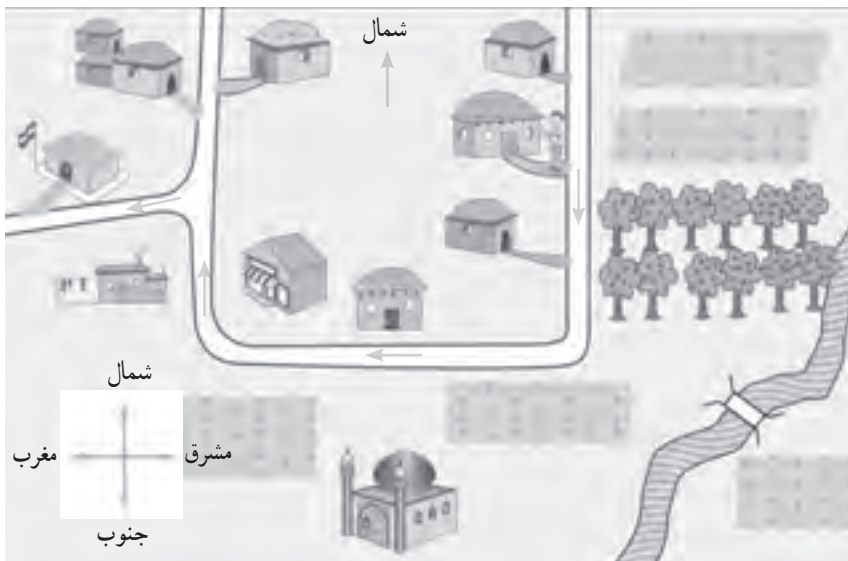
آماده کنید

با یادآوری درس جهت‌یابی در پایه سوم ابتدایی و پیدا کردن جهت‌های اصلی از طریق بازی، ذهن دانش‌آموزان را آماده کنید. بهتر است برای تعمیق دانسته‌های قبلی، دانش‌آموزان را در یک صبح آفتابی به حیاط مدرسه ببرید، محل طلوع خورشید را نشان دهید و دست راست خود را به طرف محل طلوع بگیرید و بگویید در این حالت دست چپ من به سمت مغرب و روبه‌روی من شمال و پشت سرم جنوب است. آن‌گاه جهت‌های اصلی را با گچ در حیاط رسم کنید.

آموزش دهید

در صورت امکان نقشه صفحه ۲۴ را بر روی تابلوی کلاس بکشید و چهار جهت اصلی را روی آن مشخص کنید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید به پرسش‌ها پاسخ دهند، باغ میوه در شرق، مسجد در جنوب، حمام در شمال و مدرسه در غرب قرار دارد. محمدرضا برای رفتن از خانه به مدرسه ابتدا باید به جهت جنوب، بعد به سمت غرب و سپس شمال و دوباره به طرف غرب روستا حرکت کند. از دانش‌آموزان بخواهید مسیر را روی نقشه ترسیم کنند.

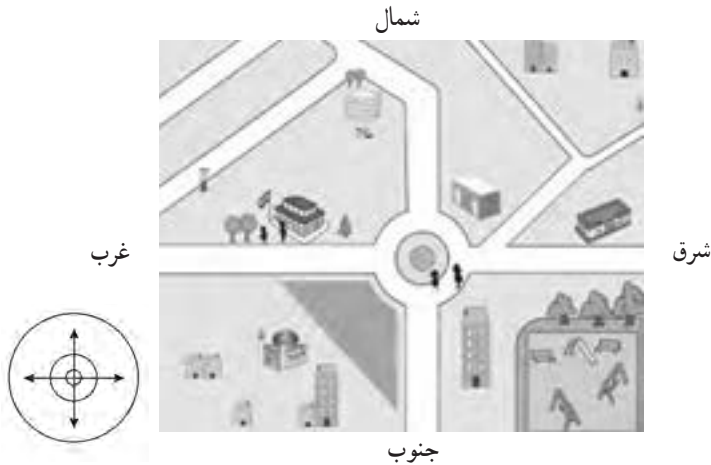
منظور از شمال و جنوب چیست؟ بعضی از دانش‌آموزان ممکن است تصور کنند که شمال یعنی فضای بالا به سمت آسمان اشاره کنند. چند کره جغرافیایی به کلاس بپريد (از مدرسه بخواهید چند کره جغرافیایی خریداری کنند. این خرید تا چند سال نیازهای آموزشی مخاطبان را به کره جغرافیایی برطرف می‌نماید). دانش‌آموزان را به چند گروه تقسیم کنید و در اختیار هر گروه یک کره جغرافیایی قرار دهید. سپس قطب‌های شمال و جنوب را به آنها آموزش دهید. از هر گروه بخواهید کشور ایران را روی کره پیدا کنند و با انگشت نشان دهند، با انگشت به سمت قطب شمال یا قطب جنوب حرکت کنند. قطب‌نمایی را به کلاس بپريد و از دانش‌آموزان نیز بخواهید اگر قطب‌نما و یا قبله‌نما دارند به کلاس بیاورند و به دوستان خود، نشان دهند. سپس با قطب‌نما، پیدا کردن جهت شمال و جنوب را آموزش دهید و چند مورد کاربرد قطب‌نما را در فعالیت‌های مختلف زندگی بیان کنید.

ممکن است شما در هنگام تدریس جهت‌یابی، فصل ۸ کتاب علوم را نیز آموزش دهید و از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت‌های مربوط به ساختن قطب‌نما را انجام دهند.

* پس از مرور جهت‌های اصلی، اکنون با توجه به صفحات ۲۶ و ۲۷ کتاب، جهت‌های فرعی را آموزش دهید. جهت‌های اصلی و فرعی را روی تخته کلاس رسم کنید و بگویید که هر جهت فرعی بین دو جهت اصلی قرار گرفته است. مثلاً جنوب شرقی بین جنوب و شرق.

پاسخ به فعالیت ۱ صفحه ۲۷: قبل از انجام فعالیت بخواهید دانش‌آموزان جهت‌های اصلی را بالای نقشه بنویسند.

الف) به سمت شرق و خیابان فاطمی (ب) جنوب شرقی (پ) خیابان شهید حیدری در شرق و خیابان لاله (۱) غرب؛ مسجد در جهت جنوب غربی میدان (ت) شمال شرقی

به پایان برید

با مرور مطالب گفته شده، کاربرگ شماره ۷ را در کلاس انجام دهید.

۱- با توجه به جهت‌های اصلی و فرعی، جهت هر کدام از تصویرهای زیر را بنویسید.
 خانه (شمال) مسجد (شمال غربی) هواپیما (غرب) جاده (جنوب غربی) مدرسه (جنوب) کوه‌ها (جنوب شرقی) درختان (شرق) فیل (شمال شرقی)

۲- با توجه به شکل روبه‌رو، جاهای خالی را پر کنید.

- کشتی در جنوب گُل قرار دارد.
- بادبادک در شرق گُل قرار دارد.
- ساعت در شمال شرقی گُل قرار دارد.
- کتاب در غرب گُل قرار دارد.
- توپ در شمال غربی گُل قرار دارد.
- پروانه در جنوب غربی گُل قرار دارد.

در خانه‌های خالی، دو تصویر به دلخواه نقاشی کنید. سپس، جهت آنها را در جمله‌هایی مانند جمله‌های زیر بنویسید. دانش‌آموزان به دلخواه تصویری را نقاشی کرده و جهت آن را بنویسند.

- ...مداد... در ... جنوب شرقی... گُل قرار دارد.

- در گُل قرار دارد.

● فعالیت شماره ۲ به کار ببندیم را اجرا کنید. با استفاده از قطب‌نمایی که ساخته‌اید با دانش‌آموزان به حیاط بروید و روش پیدا کردن جهت‌های جغرافیایی و قبله را در حیاط مدرسه یا کلاس تمرین کنید.

محورهای عمدهٔ ارزشیابی

این محورها عبارت‌اند از: توانایی نشان دادن جهت اصلی و فرعی روی نقشه و در فضای واقعی، نشان دادن قطب‌های شمال و جنوب روی کرهٔ جغرافیایی که از طریق ابزارهایی چون آزمون کتبی، عملی و کتبی - عملکردی قابل انجام است.

دانشگاه تهرانی // دانش‌پژوهی‌های معلم

تمرین‌ها و فعالیت‌های جذاب و مناسبی برای مهارت‌های جهت‌یابی و نقشه در نرم‌افزار رایانه‌ای پیوست کتاب درسی طراحی و تهیه شده است. خواهشمند است تأکید کنید دانش‌آموزان این فعالیت‌ها را انجام دهند.

جغرافی دانان چگونه محیط زندگی را مطالعه می کنند؟

انتظارات یادگیری : انتظار می رود دانش آموزان بتوانند :

- ۱- برخی از ویژگی های جغرافیایی محیط زندگی خود را بیان کنند.
 - ۲- درباره کاربرد و ماهیت دانش جغرافیا و کار یک جغرافی دان توضیح بدهند.
 - ۳- وسایل و ابزار کار مطالعه در جغرافیا را نام ببرند و کاربرد هر یک را بیان کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز : کتاب درسی، نقشه ایران در قطع دیواری انواع نقشه های موضوعی، کره در جغرافیایی، صورت امکان کتاب های جغرافیایی، عکس های مختلف از مناظر جغرافیایی، فیلمی از یک مکان جغرافیایی. نرم افزارهای جغرافیایی.

پیشنادهایی برای شروع و پیشبرد درس ها

آماده کنید

با توجه به نامه ای که دانش آموزان در درس پنجم نوشته اند، می توانند ویژگی های محل زندگی خود را فهرست کرده و به کلاس بیاورند. این ویژگی ها را در دو ستون روی تابلو بنویسید. یک سمت، ویژگی های طبیعی مثل کوه، جنگل، رودخانه و دریاچه و ... در طرف دیگر، ویژگی های انسانی مثل جمعیت، زبان، نام مرکز استان، نام شهرستان ها، فعالیت های اقتصادی، صنایع دستی و غیره، ...

آموزش دهید

با توجه به فعالیت آماده سازی، دانش آموزان را ترغیب کنید که بفهمند دانش جغرافیا چه کمکی به شناخت محیط زندگی و پاسخ به پرسش های آنها می دهد. از تصویر کتاب که یک جغرافی دان است استفاده کنید و از دانش آموزان بخواهید صحبت های وی را با صدای بلند بخوانند.

در مرحله بعد وسایلی را که برای این درس آماده کرده اید، روی میز بچینید و به آنها بگویید اینها وسایلی هستند که جغرافی دانان از آنها استفاده می کنند. فعالیت های ۱ تا ۵ صفحه ۳۰ را اجرا کنید.

با کمک دانش‌آموزان، کاربرد هر یک از وسایل و نقش آنها را در شناخت محیط زندگی به طور عملی نشان دهید. برای مثال: چند عکس نشان دهید و پرسید از این عکس‌ها چه می‌فهمید یا کتاب‌هایی دربارهٔ سرزمین‌های مختلف را در کلاس توزیع کنید و بگویید با خواندن این کتاب چه اطلاعاتی دربارهٔ این مکان‌ها به دست می‌آورد؟ نمایش فیلم‌هایی دربارهٔ جاذبه‌های طبیعی یک مکان، بسیار مفید خواهد بود. نکته مهم‌تر آنکه انواع نقشه‌های موضوعی را به کلاس ببرید و یک نقشهٔ ایران نیز به دیوار کلاس نصب کنید. بر اهمیت و کاربردهای نقشه در مطالعهٔ مکان‌ها تأکید کنید.

به پایان ببرید

در مرحله آخر از دانش‌آموزان بخواهید دربارهٔ یک مکان پرسش‌هایی طراحی کنند. این فعالیت را به عنوان فعالیت منزل در نظر بگیرید. هر چه تعداد پرسش‌ها بیشتر باشد به آنها امتیاز بیشتری بدهید.

محورهای عمدهٔ ارزشیابی

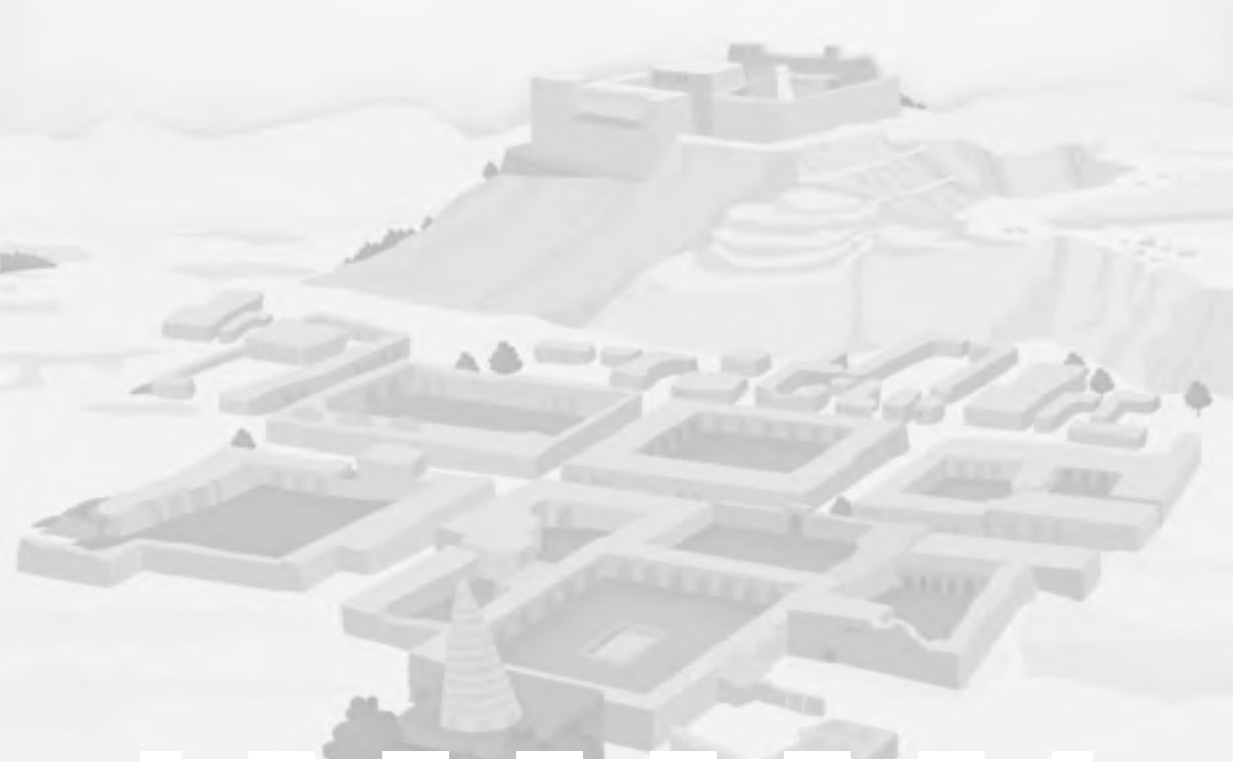
بیان ویژگی‌های محل زندگی دانش‌آموز، بیان مفهوم دانش جغرافیا و وظایف جغرافی‌دانان، بیان کاربرد وسایل و ابزار مطالعهٔ جغرافیایی که از طریق پرسش و پاسخ و آزمون کتبی و عملکردی (کار با کره، نقشه و ...) قابل سنجش می‌باشد.

ملاحظات تدریسی // دانش‌آموزی‌های معلم

۱- شما می‌توانید از یکی از مکان‌های روستایی یا شهری (ترجیحاً در مناطقی غیر از استان محل زندگی) فیلمی نمایش دهید. در صورت امکان خودتان فیلم کوتاهی از منطقه‌ای که به آن سفر کرده‌اید تهیه کنید. بعد از پایان فیلم سؤالاتی را مطرح کنید و پس از پرسش و پاسخ سپس نتیجه‌گیری کنید، بدون اینکه به مکانی مسافرت کنیم می‌توانیم از طریق فیلم، اطلاعاتی دربارهٔ آن مکان به دست آوریم.

۲- شما می‌توانید در هنگام مسافرت، آلبومی از عکس‌های جغرافیایی مکان‌های مختلف تهیه کنید آنها را در تدریس این درس به نمایش بگذارید.

۳- تهیه نقشه‌های دیواری و اطلس‌های جغرافیایی ویژهٔ دورهٔ ابتدایی برای آموزش این درس ضروری است.

فصل سوم

پیدایش شهرها و روستاها

درس ۸ نخستین روستاها چگونه به وجود آمدند؟
 درس ۹ نخستین شهرها چگونه به وجود آمدند؟
 درس ۱۰ مورخان چگونه گذشته را مطالعه می‌کنند؟

مفاهیم کلیدی	راهبردها یا حوزه‌های موضوعی
<ul style="list-style-type: none"> ← تغییر و تحول زندگی بشر از غارنشینی تا شهرنشینی در طول زمان ← شکل‌گیری تمدن‌ها ← علاقه‌مندی به ایران ← آثار تاریخی به جامانده (اماکن تاریخی) نحوه مطالعه گذشته توسط مورخان ← موزه‌ها و میراث فرهنگی 	<p>زمان، تداوم و تغییر</p> <p>تغییر و تحول، پیشرفت</p>
<ul style="list-style-type: none"> ← میراث فرهنگی تعلق و هویت 	<p>فرهنگ و هویت</p>
<ul style="list-style-type: none"> ← موزه‌ها و کاربردهای آن ← حفاظت از مناطق تاریخی کشور 	<p>مکان و فضا</p> <p>حفاظت از محیط</p>

مفاهیم کلیدی	راهبردها یا حوزه‌های موضوعی
<ul style="list-style-type: none"> ← حساس بودن به حفاظت از آثار تاریخی و میراث فرهنگی ← علاقه و افتخار به گذشته طولانی کشور 	<p>ارزش‌ها و نگرش‌ها</p> <p>مسئولیت‌پذیری</p> <p>وطن‌دوستی</p>
<p>بررسی و کاوش، برقراری ارتباط، خلاقیت، مشارکت، واکنش شخصی و اظهارنظر</p>	<p>مهارت‌های کاوشگری</p>

فخستین روستاها چگونه به وجود آمدند؟

انتظارات یادگیری : انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند :

- ۱- مراحل تغییر زندگی انسان را از دوره گردآوری خوراک و شکار تا یکجانشینی و پیدایش روستاها بیان کنند و ویژگی‌های هر مرحله را بگویند.
 - ۲- تأثیرات کشف آتش بر زندگی انسان را فهرست کنند.
 - ۳- تأثیرات کشاورزی و اهلی کردن حیوانات را بر زندگی انسان بیان کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز : کتاب درسی، در صورت امکان سنگ آتش‌زنه، فندک یا کبریت، ظروف سفالی، سنگ‌های متعدد با شکل‌های متعدد، همچنین تعدادی وسایل قدیمی مانند اتوی زغالی، رادیوی قدیمی، نوار کاست ضبط صوت، هاون کوچک قدیمی، چراغ گردسوز یا فانوس و ...

پیشنادهایی برای شروع و پیشبرد درس‌ها

آماده کنید

ابتدا تعدادی وسایل قدیمی مانند اتوی زغالی، رادیوی قدیمی، نوار کاست، هاون کوچک قدیمی و فانوس را به کلاس ببرید و به بچه‌ها نشان دهید و از آنها بخواهید این وسایل را با وسایل امروزی مقایسه کنند، مثلاً هاون را با آسیاب برقی امروز یا اتوی زغالی را با اتوی برقی امروز. از دانش‌آموزان بپرسید از مشاهده این وسایل به چه نکته‌ای درباره زندگی مردم در گذشته بی می‌برند؟

سپس ذهن دانش‌آموزان را به گذشته دورتر سوق دهید و از آنها بخواهید تصور کنند زمانی را که بشر هنوز هیچ ابزاری برای زندگی خود نساخته بود و نمی‌دانست چگونه نیازهایش را رفع کند. بگذارید بچه‌ها تصوری از شرایط سخت آن دوره را بیان کنند.

آموزش دهید

ابتدا تصویر نقاشی روی غارها را به دانش‌آموزان نشان دهید و آنها را با همان وسایل قدیمی از این صفحه که می‌توانند درباره وضع زندگی گذشته اطلاعاتی به ما بدهند شبیه کنید. با استفاده از سنگ‌هایی که شکل‌های مختلفی دارند مانند سنگ‌های نوک‌تیز، گرد و قلوه سنگ به بچه‌ها بگویید فرض کنند بشر هیچ یک از وسایل و ابزارهای امروزی را نداشته، برای رفع نیازهایشان چگونه می‌توانند از این وسایل استفاده کنند؟ چگونه می‌توانند از این سنگ‌ها استفاده کنند؟ از بچه بخواهید فعالیت «فکر کنید و پاسخ دهید» صفحه ۳۴ کتاب را انجام دهند. پاسخ سؤال این است که جانوران مانند انسان‌ها عقل و شعور ندارند، همچنین هیچ موجودی مانند انسان دستانی توانا که بتواند با آنها ابزار و وسایل بسازد، ندارد. به همین دلیل زندگی جانوران هیچ تغییری نکرده است. برای مثال پرندگان در طی هزاران سال تغییری در ساخت لانه خود بر روی شاخ و برگ درختان نداده‌اند یا جانورانی چون گرگ، پلنگ و شغال همواره با چنگ و دندان شکار می‌کنند و هیچ کدام ابزاری برای شکار به وجود نیاورده‌اند. اما تغییر زندگی انسان‌ها از غارنشینی به شهرنشینی نشانگر عقل و شعور دستان توانمند اوست که بزرگ‌ترین نعمت‌هایی است که خداوند به او عطا نموده است. از بچه‌ها بخواهید مثال‌های دیگری درباره تغییر نکردن سبک زندگی حیوانات ارائه کنند. برای مثال، چگونگی غذا دادن یک پرنده به جوجه‌هایش همواره یکسان بوده و پرنده وسیله‌ای برای بهتر غذا دادن به جوجه ابداع نکرده است. جانوران منطقه سرد هرگز به مناطق گرم مهاجرت نکرده‌اند و آنها نمی‌توانند

متناسب با نیازشان کولر یا وسایل سرد کننده بسازند.

در صورت امکان سنگ‌های آتش‌زنه یا چخماق را به کلاس ببرید و با به هم زدن آنها جرقه موجود را به آنها نشان دهید. اگر امکان آن وجود ندارد با روشن کردن فندک یا کبریت بچه‌ها را به این سو هدایت کنید که کشف آتش، نقطه عطف زندگی انسان‌ها بوده است. سپس از بچه‌ها علت را پرسید (فعالیت الف و ب).

- غذا: آتش باعث پختن گوشت، طعم بهتر و خوردن و هضم راحت تر آن.
- مسکن: آتش باعث گرم شدن در سرما و روشنایی در شب‌ها یا جاهای تاریک به خصوص غارها شد.
- امنیت: آتش موجب فراری دادن حیوانات وحشی از جاهایی که در آن آتش روشن بود، می‌شد و در نتیجه امنیت بیشتری، انسان‌ها در محل زندگی‌شان امنیت بیشتری پیدا کردند.
- ابزار و وسایل: با کشف آتش، انسان توانست فلزات را ذوب کند و پس از آن ابزار و وسایل بهتر و محکم‌تری بسازد.
- ب - اگر در زندگی امروز آتش وجود نداشته باشد، فعالیت کارخانه‌ها، سیستم گرمایش، پخت غذا، به کار افتادن وسایل حمل و نقل و بسیاری از کارها امکان پذیر نخواهد بود.

* کشاورزی و اهلی کردن حیوانات

در این بخش با استفاده از پرسش و پاسخ مراحل زندگی بشر را آموزش دهید. غارنشینی اولین مرحله یکجانشینی انسان‌ها بود انسان‌ها در غار احساس امنیت می‌کردند زیرا از سرما و حمله حیوانات در امان بودند و از طرفی با استفاده از آتش از نور و گرمای مناسبی برخوردار می‌شدند. آنها به تدریج توانستند حیواناتی مانند گوسفند، بز، گاو و سگ را اهلی کنند.

در این مرحله برسید: چرا انسان‌ها برای یافتن غذا از جایی به جای دیگر می‌رفتند؟ زیرا آنها در مرحله گردآوری خوراک بودند و هنوز کشاورزی نمی‌دانستند. اگر در جایی مقداری گیاه و ریشه و دانه می‌یافتند، آن را می‌خوردند اما وقتی آن غذا به پایان می‌رسید به ناچار برای تهیه غذا به جای دیگر می‌رفتند. آنها کم‌کم متوجه شدند وقتی دانه‌ای بر زمین می‌افتد، پس از مدتی به صورت گیاه رشد

می‌کند و به این ترتیب آموختند که از این راه می‌توانند دانه‌های غلات را بکارند و غذای خود را به دست آورند. با شروع کشاورزی، انسان‌ها یکجانشین شدند زیرا باید از مزرعه مراقبت می‌کردند و در همان جا سکنی می‌گزیدند.

برای دانش‌آموزان توضیح دهید اولین روستاها در کنار منابع آب به وجود آمدند.

فعالیت

فعالیت صفحه ۳۵: از طریق بحث و گفت‌وگو و با مشارکت دانش‌آموزان

۱- پاسخ در متن کتاب گنجانده شده است.

۲- الف - شخم‌زدن زمین توسط چارپایان ب - نگهداری از خانه‌ها و گله‌ها،

پ - استفاده از گوشت و شیر و پوست جانوران ت - جابجایی و حمل و نقل توسط چارپایان

به پایان ببرید

با مرور و جمع‌بندی مطالب مراحل تغییر زندگی بشر را روی تابلوی کلاس از طریق یک چارت نمایش دهید. از بچه‌های داوطلب یا علاقه‌مند به نوشتن مطلب یا ساختن یک داستان بخواهید یک روز از زندگی انسان‌ها در مرحله شکار و گردآوری خوراک را بنویسند.

محورهای عمده ارزشیابی

مقایسه امکانات زندگی امروز و گذشته از طریق بررسی وسایل قدیمی، بیان مراحل تغییر زندگی انسان از گردآوری خوراک و غارنشینی تا یکجانشینی، بیان تأثیرات کشف آتش، کشاورزی و اهلی کردن حیوانات بر تحول زندگی انسان.

ابزارهای ارزشیابی، سیاهه بررسی فعالیت‌ها شامل بحث و گفت‌وگو در کلاس، پرسش و پاسخ‌های شفاهی و آزمون‌های کوتاه پاسخ کتبی می‌باشد.

۹ درس

دستیابی شهرها چگونه به وجود آمده؟

انتظارات یادگیری : انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند :

- ۱- پیدایش شهرها را با توجه به تقسیم کار اجتماعی توضیح دهند.
 - ۲- مشکلات مبادله کالا با کالا را بیان کنند.
 - ۳- ویژگی‌های تمدن را برشمرند.
 - ۴- روی نقشه، موقعیت برخی تمدن‌های باستانی را نشان دهند.
 - ۵- آثار به جا مانده از تمدن ایلام را با ویژگی‌های تمدن منطبق کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز : کتاب درسی، تصاویری از خط میخی، (تصاویر این خط‌ها را کپی کنید و در اختیار دانش‌آموزان بگذارید). تصاویری از معبد چغازنبیل و شهر شوش.

پیشنادهایی برای شروع و پیشبرد درس‌ها

آماده کنید

از دانش‌آموزان بخواهید تصور کنند سوار ماشین زمان هستند و به حدود پنج هزار سال پیش، برگردند. در آن زمان تعداد زیادی از انسان‌ها در روستاها یکجانشین شده بودند، کشاورزی می‌کردند و کم‌کم با رونق کشاورزی محصولات آنها اضافه بر نیازشان شد و به این ترتیب دیگر نیازی نبود که همه افراد برای تأمین غذا کشاورزی کنند. بنابراین عده‌ای از افراد می‌توانستند به کارهای دیگر بپردازند.

از دانش‌آموزان بپرسید افراد به چه کارهای دیگری در جامعه آن روز (به‌جز کشاورزی) توانستند مشغول شوند. آنها ممکن است به ساختن ابزار و وسایل زندگی، داد و ستد و خدماتی چون دوختن لباس، کوتاه کردن موی سر اشاره کنند. در این بخش از دانش‌آموزان بپرسید به نظر شما آنها چگونه کالاهای مورد نیاز خود را خرید و فروش می‌کردند، بدون آنکه پول اختراع شده باشد. سپس مبادله کالا با کالا را توضیح دهید و بخواهید فکر کنند و بگویند این نوع مبادله چه مشکلاتی به وجود می‌آورد. ارزش کالاها با هم یکسان نبود، زیرا مقدار کار انجام شده برای تولید هر کالا مساوی نبود. نیازهای افراد متفاوت بود، فردی به گندم نیاز داشت و خودش تبر درست می‌کرد اما فرد مقابل به تبر نیاز نداشت.

به دانش‌آموزان توضیح دهید با رونق کشاورزی و تقسیم کار و افزایش جمعیت به تدریج روستاهای بزرگ به شهر تبدیل شدند و شهرهای بزرگی به وجود آمد.

آموزش دهید

پس از اینکه دانش‌آموزان با روند به‌وجود آمدن شهرها آشنا شدند کلمه تمدن را روی تخته بنویسید. سپس تصویر صفحه ۳۷ را نشان دهید که هم‌زمان با پیدایش شهرهای بزرگ این ویژگی‌ها یا خصوصیات در آنها به‌وجود آمد:

۱- حکومت و فرمانروا

۲- اختراع خط

۳- داد و ستد یکی از نمادهای تمدن است و رواج آن باعث رونق اقتصادی و رشد مردم در آن تمدن می‌شد.

۴- عقاید مذهبی و مکان‌هایی که مردم در آن عبادت می‌کردند از نمادهای بسیار مهم تمدن است که آثار و بقایای تعدادی از آنها به جا مانده است.

۵- قانون و مقررات که برای برقراری نظم در جامعه بوده، برخی قوانین از طرف حاکمان وضع می‌شد، مانند قانون حمورابی در تمدن بابل.

۶- با افزایش جمعیت و مازاد محصولات کشاورزی، تقسیم کار و تخصص و مهارت هم در بین جوامع به وجود آمد و هر تمدنی با توجه به شرایط محیطی و نوع محصولات تولیدی خود، دارای فعالیت‌ها و مهارت‌هایی بود.

۷- آثار هنری مانند سفالگری، کنده‌کاری، نقاشی، قلم‌زنی و ...، یکی از نمادهای عمده هر تمدن است، بنابراین تمدن‌های مختلف با توجه به شرایط زندگی شان دارای آثار هنری متفاوتی هستند. بهتر است این موارد را بر روی تابلوی کلاس نقاشی کنید و یا مورد به مورد آنها را بنویسید و با دانش‌آموزان مرور کنید.

به عبارت دیگر به دانش‌آموزان بفهمانید زمانی که در طی یک دوره زمانی که جوامع بشری دارای این ویژگی‌ها یا خصوصیات شدند و به مرحله تمدن رسیدند.

پس از آنکه دانش‌آموزان با مفهوم تمدن آشنا شدند، نتیجه‌گیری کنید که در سرزمین ما نیز در گذشته‌های دور تمدن‌هایی پدید آمده بودند. سپس آنها را به نقشه رجوع دهید.

نقشه صفحه ۳۸ یکی از ابزارهای مهم تدریس این درس است. دانش‌آموزان را به گروه‌هایی تقسیم کنید و از آنها بخواهید:

۱- چند تمدن روی نقشه را نام ببرند. شهر سوخته، جیرفت، ایلام، تپه سیلک، مارلیک، تپه حسنلو، آشور، سومر، بابل، لیدی و مصر.

۲- این تمدن‌ها در کنار کدام رودها پدید آمده‌اند؟ تمدن ایلام (رود کارون)، تمدن مصر (رود نیل). تمدن آشور بین رودهای دجله و فرات

۳- دو تمدن باستانی که در گذشته‌های دور ایران پدید آمده‌اند و از بین رفته‌اند؟ تمدن ایلام، شهر سوخته، جیرفت، مارلیک، ...

توجه اگر دانش‌آموزان بتوانند حداقل دو تمدن باستانی ایران را نام ببرند، کافی است. در این بخش تمدن ایلام و ویژگی‌های آن توضیح داده می‌شود، توجه کنید که در گذشته در آموزش تاریخ پرداختن به تمدن‌های باستانی ایران (پیش از آریایی‌ها) مغفول واقع شده بود اما در کتاب جدید، تمدن ایلام به عنوان یک تمدن مهم با چند هزار سال قدمت مورد توجه قرار گرفته است. از سوی دیگر لازم است دانش‌آموزان درس را بخوانند تا متوجه شوند ویژگی‌های تمدن که در صفحه ۳۷ نوشته شده در این متن آمده است و در واقع ایلام یک تمدن بوده است. از دانش‌آموزان بخواهید مصداق‌های ویژگی‌های تمدن ایلام را در کادرهایی ترسیم کنند.

فعالیت شماره ۳ صفحه ۴۰

حکومت و فرمانروا داشتند	آثار هنری داشتند	عقاید مذهبی داشتند	تقسیم کار و مهارت در کارها به وجود آمده بود
یکی از پادشاهان ایلام شهر شوش را پایتخت قرار داد.	تصویر از سرپرچم تمدن ایلام (با توجه به تصویر صفحه ۳۷ کتاب)	پرستشگاه مشهور و عظیم چغازنبیل (با توجه به تصویر صفحه ۳۷ کتاب)	مردم ایلام به کشاورزی، دامداری، فلزکاری، سفالگری، مجسمه‌سازی مشغول بودند.

خط داشتند	داد و ستد می‌کردند	قانون و مقررات داشتند
از خط تصویری و خط ایلامی استفاده می‌کردند. (با توجه به تصویر صفحه ۳۷ کتاب)	مردم ایلام در بازارهای بزرگی که در آنجا وجود داشت، تجارت می‌کردند.	تمامی این فعالیت‌ها با قوانین و نظم خاصی انجام می‌شد.

فعالیت شماره ۲: تمدن ایلام در محدوده خوزستان امروزی به وجود آمده بودند.

به پایان ببرید

با جمع‌بندی مفهوم تمدن و ویژگی‌های آن درس را مرور کنید و تمدن‌های باستانی ایران را نام

ببرید.

فعالیت‌های ۱ و ۲ به کار ببندیم را انجام دهید.

فعالیت ۱ و ۲ جنبه و کاوشگری دارد و دانش‌آموزان باید نتیجه پرس و جوی خود را در

کلاس گزارش کنند.

فعالیت شماره ۴ صفحه ۴۴ کتاب بیشتر مبتنی بر خلاقیت است، از دانش‌آموزان بخواهید در

جدول نشانه‌هایی برای هر واژه رسم کنند. توجه کنید این نشانه‌ها ممکن است متفاوت، اما هم ساده و هم

قابل فهم باشند. به آنها بگویید اگر تصویری برای یک موضوع می‌کشید و به دوستان نشان می‌دهید،

او باید با توجه به آن نماد بفهمد منظور شما چیست؟

دانش‌آموزان ممکن است با گذاشتن چند تصویر در کنار هم منظور خود را به صورت یک جمله

به هم بفهمانند.

محورهای عمده ارزشیابی

دانش‌آموزان باید بتوانند چگونگی به وجود آمدن شهرها را به طور خلاصه بیان کنند. ویژگی‌های

تمدن را نام ببرند و تمدن بودن ایلام را با توجه به ویژگی‌های آن ثابت نمایند. همچنین روی نقشه چند

مورد تمدن‌های باستانی و رودهای مهم آنها را نام ببرند.

ابزارهای ارزشیابی شامل سیاهه مشاهده و بررسی بحث و گفت‌وگو، پرسش و پاسخ شفاهی و

یافتن مکان‌های مورد نظر بر روی نقشه و همچنین فعالیت‌های ۱ تا ۴ به کار ببندیم صفحه ۴۴ و بالاخره

آزمون کتبی و کتبی عملکردی است.

شهر شوش: شهر باستانی شوش مرکز تمدن ایلام است که در ۱۵۰ کیلومتری شرق رود دجله در استان خوزستان واقع شده است. شوش، یکی از قدیمی ترین سکونت گاه های شناخته شده منطقه است که تاریخ بنای آن به حدود ۴۲۰۰ سال قبل از میلاد برمی گردد.

شهر باستانی شوش، روزگاری مرکز برخورد دو تمدن مهم بوده، که هر یک به سهم خود در دیگری تأثیر داشته است. یکی تمدن میان رودان (بین النهرین) و دیگری تمدن ایلام. قرار گرفتن این منطقه در شمال خلیج فارس و نیز همسایگی با میان رودان در پیدایش این وضع ویژه، تأثیر بسیاری داشته است.

شوش در دوره هخامنشیان شکوه گذشته خویش را بازیافت و چهارراه شرق و غرب گردید. با توجه به اهمیت و موقعیت جغرافیایی و سیاسی خاص شوش بود که راه های بسیاری و به ویژه راه بزرگ موسوم به «راه شاهی» ارتباط این شهر را به نقاط گوناگون جهان برقرار کرد.

راه شاهی که در دوره هخامنشیان و به دستور داریوش بزرگ ساخته شد، شهر شوش، پایتخت سیاسی دولت هخامنشیان را به پاسارگاد، تخت جمشید و دیگر شهرهای امپراتوری، از جمله شهر مشهور «سارد» پایتخت کشور لیدیه، پیوند می داد.

آرامگاه دانیال نبی در شهر شوش واقع گردیده است. شوش در دوره اسلامی نیز مدت ها از شهرهای پرجمعیت و پررونق ایران بوده است و هنگامی که مرکز خوزستان به اهواز منتقل شد، شوش کم کم اهمیت خود را از دست داد.

مورخان چگونه گذشته را مطالعه می کنند؟

انتظارات یادگیری : انتظار می رود دانش آموزان بتوانند :

- ۱- کار مورخ را در مطالعه تاریخ بیان کنند.
 - ۲- کار باستان شناس را بیان کنند.
 - ۳- کاربردهای موزه را بیان کنند و اهمیت آن را بگویند.
 - ۴- در صورت امکان به همراه معلم از یک موزه بازدید و آداب و رفتارهای مناسب در موزه را رعایت کنند و گزارشی کوتاه بنویسند.
 - ۵- به کمک بزرگ ترها موزه ای در شهر یا استان محل زندگی خود شناسایی کنند.
 - ۶- با توجه به تصاویر به جامانده از تمدن باستانی بتوانند چستی آثار و اشیای قدیمی را حدس بزنند و بررسی کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز : کتاب درسی، گل سفال، تصاویری از اشیای درون یک موزه، پاکت کاغذی، سنگ های ریز و درشت و نسبتاً صاف برای درست کردن اجاق سنگی،

پیشنادهایی برای شروع و پیشبرد درس ها

آماده کنید

به دانش آموزان یادآوری کنید که در سال گذشته با آوردن وسایل دوران نوزادی و کودکی شان به کلاس پی بردند که این وسایل مدارک و شواهدی مبنی بر رشد آنها و چگونگی وضعیت آنها در هر مرحله از زندگی شان بوده است.

سپس نتیجه بگیرید که برای مطالعه تمدن‌هایی که در گذشته به وجود آمده نیز ما به مدارک و شواهدی نیاز داریم در درس قبل با تمدن ایلام آشنا شده‌اید اکنون بگویید :

– از کجا فهمیده‌اند که تمدن ایلام دارای خط بوده است؟

– چه کسانی چنین موضوعی را فهمیده‌اند؟ از کجا می‌دانیم که تمدن ایلام مذهب و پرستشگاه داشتند؟

– به نظر شما چه کسانی این اشیا و وسایل را کشف کرده و مطالعه می‌کنند؟

آموزش دهید

از تصاویر مورخ و باستان‌شناس در کتاب استفاده کنید و گفته‌های آنها را درباره کارشان بخوانید. بسیار مناسب است برای آموزش این درس، دانش‌آموزان را به موزه‌ای ببرید.

از دانش‌آموزان بپرسید که آیا تا به حال از موزه‌ای بازدید کرده‌اند؟ آیا می‌توانند درباره آن توضیح دهند؟ به آنها بگویید موزه مکانی است که اشیای باارزش که مربوط به گذشته است، در آنجا نگهداری می‌شود و با رفتن به موزه‌ها با زندگی مردم در گذشته بیشتر آشنا می‌شویم. به دانش‌آموزان تأکید کنید که در موزه، مقرراتی وجود دارد که بازدیدکنندگان ملزم به رعایت آنها هستند، مثلاً: ۱- باید بلیت تهیه کنیم؛ ۲- وقتی راهنمای موزه توضیح می‌دهد، سکوت کنیم ۳- اگر در مکانی نوشته شده که عکسبرداری ممنوع است از آنجا عکس نگیریم؛ ۴- در فضای موزه ندویم؛ ۵- در فضای موزه بلند حرف نزنیم؛ ۶- به اشیای موزه دست نزنیم.

یکی از مهارت‌های مهم این درس بررسی و مشاهده دقیق آثار تاریخی است، به همین دلیل فعالیت صفحه ۴۳ طراحی شده است (جای کپی و توضیح تصاویر).

جام نقره‌ای (موزه ایران باستان)

جام سفالین (موزه بریتانیا)

کوزه سفالی (موزه متروپلیتین نیویورک)

کلاه خود جنگی برنزی طلاکوبی شده ایلامی ها
(موزه متروپلیتین نیویورک)

سنگ نگاره زن ایلامی در حال نخریسی
(موزه لوور پاریس)

مهر سنگی (موزه متروپلیتین نیویورک)

توجه: فقط حدس زدن درباره چستی اشیا کافی است. لازم نیست دانش آموزان درباره این وسایل و اینکه کجا نگهداری می شوند تحقیق یا مطالبی را حفظ کنند.

به پایان ببرید

با مرور و جمع بندی وظایف و کارهای یک باستان شناس و مورخ و با انجام فعالیت های به کار بیندیم فصل ۳ و درس ۱۰ را به پایان می بریم. اگرچه در فعالیت (۱) از دانش آموزان خواسته شده که درباره موزه های که در شهر یا استان آنها وجود دارد پرس و جو کنند و بزرگ ترها بچه ها را به آنجا ببرند اما همکار گرامی در صورت امکان خود شما با نزدیک ترین موزه تماس گرفته و بچه ها را به دیدن آنجا ببرید. به عنوان تکلیف پایانی از بچه ها بخواهید که وسیله ای قدیمی در منزل و یا خانه پدر بزرگ و مادر بزرگ خود را مشاهده کنند و در صورت امکان آن را به کلاس بیاورند و یا از آن عکس بگیرند و گزارشی از آن به کلاس ارائه کنند.

در بخش دوم، سؤال، برای مثال باستان شناسان با کشف و بررسی این وسایل بی می برند که ایلامی ها داد و ستد می کردند، با همسایه ها می جنگیدند، تمدن داشتند و ... آنها ساختن ظروف و نخریسی را بلد بودند و دامن لباس های زنان، بلند بوده است و ...

به عنوان فعالیت پایانی از دانش آموزان بخواهید فعالیت شماره ۳ صفحه ۴۴ به کار بیندیم را انجام دهند. نمایشگاهی از آثار آنها در مدرسه ترتیب دهید.

محورهای عمده ارزشیابی

دانش‌آموزان بتوانند کار مورخ و باستان‌شناس، و کاربردهای موزه و آداب و رفتار مناسب در آن را بیان کنند و موزه‌ای را در منطقه زندگی خود پرس‌وجو و شناسایی کنند. با توجه به تصاویر، وسایل و ابزار تمدن‌های باستانی و کاربرد آنها را حدس بزنند. ابزارهای مناسب برای ارزشیابی پرسش و پاسخ شفاهی و سیاهه بررسی فعالیت‌های عملی و بحث و گفت‌وگو، آزمون کتبی کوتاه پاسخ، تهیه گزارش بازدید از موزه، بررسی شواهد و مدارک یا عکس خوانی.

دانشگاه گلبرگ // دانش‌پژوهی‌های معلم

* تفاوت کار مورخ و باستان‌شناس: مورخان در مورد رویدادها و حوادث تاریخی جست‌وجو و بررسی می‌کنند و مدارک و شواهدی را به دست می‌آورند تا علل آن حوادث را تبیین کنند. مورخان در کار خود از نتایج کار باستان‌شناسان نیز استفاده می‌کنند. باستان‌شناسان به بررسی و مطالعه مکان‌ها و اشیایی که از گذشته، برجا مانده است، می‌پردازند.

باستان‌شناسان با حفاری در مکان‌های مخصوص، وسایل مکشوفه به دست آمده را آزمایش کرده، سن آنها را تعیین و نوع ساخت آنها را تجزیه و تحلیل می‌کنند. باستان‌شناسان از علوم چون زمین‌شناسی، شیمی و نقشه‌برداری در مطالعات و تحقیقات خود استفاده می‌کنند.

* معلم گرامی!

شما می‌توانید علاوه بر تصاویر کتاب، تصاویر بیشتری از اشیای قدیمی تهیه نمایید و برای مشاهده دقیق و بررسی به دانش‌آموزان بدهید تا این مهارت بیشتر و بهتر پرورش یابد.

فعالیت‌های بیشتر

ساخت یک اجاق دوره پارینه‌سنگی: یکی از مهم‌ترین قدم‌ها در مسیر پیشرفت انسان، روشن نگه داشتن آتش بود. بعد از کشف آتش، انسان‌ها توانستند گوشت را بپزند، حیوانات وحشی را از خودشان دور نگه دارند، و از همه مهم‌تر گرم شوند. آنها همچنین از روشنایی آتش در شب‌های بلند زمستان استفاده می‌کردند. فکر کنید زندگی در غاری بدون نور چقدر کسالت‌آور می‌بود!

آتش به سادگی نمی‌توانست در فضای باز روشن بماند و احتمالاً اجدادمان هم به این موضوع پی برده بودند. آنها باید راهی برای کنترل شعله آتش پیدا می‌کردند تا خواب راحتی در مکانی گرم داشته

باشند. انسان‌های نخستین متوجه شده بودند چوب و گیاهان مختلف به راحتی می‌سوزند، برخلاف سنگ و خاک.

یک اجاق، یا آتشدان سنگی، ساده‌ترین وسیله برای روشن نگه داشتن آتش است. سنگ می‌تواند گرما را نیز در خود نگه دارد و کم‌کم به محیط منتقل کند؛ حتی بعد از خاموش شدن آتش. چون اجاق‌ها از سنگ ساخته می‌شدند و سنگ نمی‌پوسد، یافتنشان هم برای باستان‌شناسان سخت نیست.

وسایل

◆ ده - بیست سنگ بزرگ و نسبتاً صاف (تخته‌سنگ خوب است).

◆ بیست سنگ گرد یا مستطیل شکل

◆ کمچه یا بیلچه

مکان مناسبی را خارج از منزل پیدا کنید (مثلاً حیاط خلوت یا ساحل) و سنگ‌های بزرگ و صاف را کنار هم بگذارید، طوری که انگار آنها را روی سطح یک دایره می‌چینید. حالا سنگ‌های کوچک را دورتادورشان قرار دهید و بعد محل هر کدام را کمی گود کنید، طوری که نیمی از آن در خاک و نیمی بیرون باشد. حالا شما یک اجاق پارینه‌سنگی دارید!

کپسول زمان^۱ : استفاده از «کپسول زمان» راهی است برای محافظت از زمان حال و انتقال اطلاعات به آیندگان تا بدانند زندگی گذشتگان چگونه بوده است. این روش از قرن نوزدهم رایج شد. یکی از بزرگ‌ترین کپسول‌های زمان در دنیا که سه هزار مترمربع وسعت دارد، در غاری در کالیفرنیا در سال ۱۹۶۶ م‌ه‌ر و موم شد. البته تمام سایت‌های باستان‌شناسی به نوعی کپسول‌های زمانند که ناخواسته از گذشته به جای مانده‌اند.

۱- منبع: باستان‌شناسی، کشف رازهای گذشته، ریچارد پنچیک، ترجمه ساقی نخعی‌زاده، انتشارات ققنوس، ۱۳۹۰

وسایل

◆ چند پاکت قهوه‌ای (به اندازه پاکت‌های آجیل فروشی)

◆ پنج چیز کوچک شخصی

◆ مداد

◆ یک دسته کاغذ

در این فعالیت شما می‌آموزید که شبیه یک باستان‌شناس فکر کنید و تلاش می‌کنید درباره همکلاسی‌هایتان به نتایجی برسید. اگر نمی‌توانید در مدرسه به این فعالیت بپردازید، با چند تن از دوستانتان جای دیگری جمع شوید. دقت کنید که تعداد پاکت‌ها از تعداد شما کمتر نباشد. حالا پنج چیز کوچک شخصیتان را که فکر می‌کنید برای بودن در یک کپسول زمان بهتر است انتخاب کنید. از دوستانتان هم بخواهید همین کار را بکنند. هر کس باید وسایلی را بدون آنکه دیگران ببینند درون پاکت خود بگذارد. می‌توانید اول اسمتان را هم ته آن بنویسید تا بعداً راحت‌تر پیدایش کنید. تمام پاکت‌ها را یک‌جا بگذارید و از میان آنها پاکت شخص دیگری را بردارید و باز کنید.

پاکت را خالی کنید و به اشیای داخل آن نگاه کنید. چه هستند؟ آیا می‌توانید بگویید صاحبشان کیست؟ چگونه می‌توانید تاریخ ساخت آنها را تعیین کنید؟ آیا آنچه دوست یا همکلاسی‌تان - با توجه به چیزهای شخصیتان - درباره شما نوشته درست است؟

